UOT 94; UOT 32:93/94

ZÜLFİYYƏ BAYRAMOVA
Bakı Dövlət Universitetinin II kurs magistrant
z.bayramova2022@gmail.com

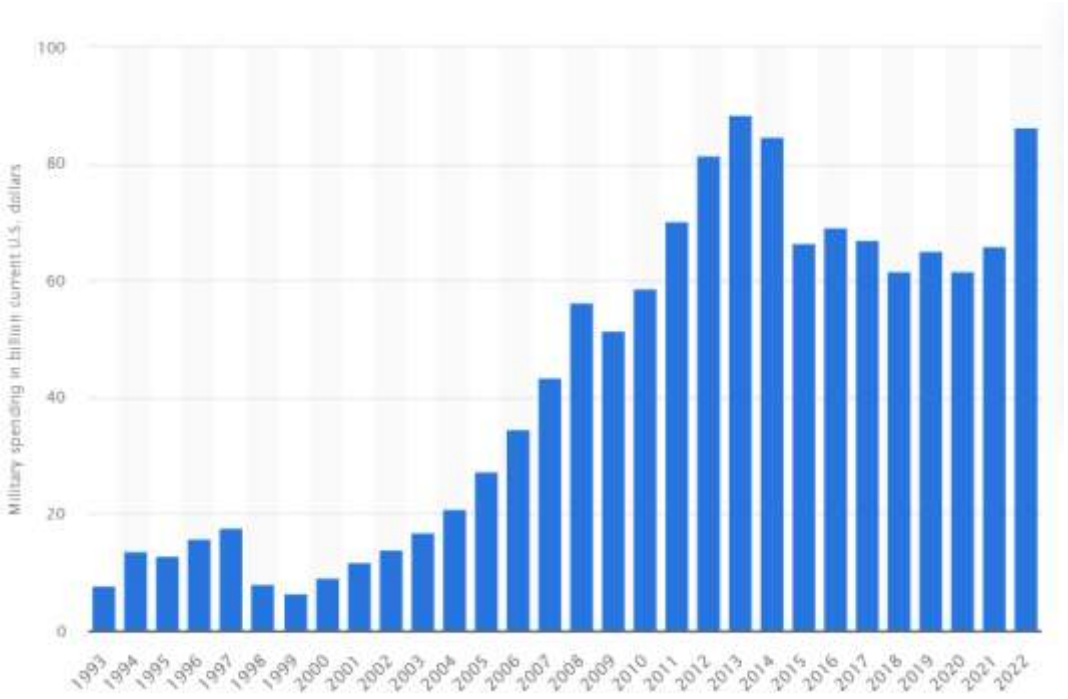
RUSİYA- UKRAYNA MÜHARİBƏSİNDƏ TÜRKİYƏNİN MÖVQEYİ

DOI: https://doi.org/10.36719/2708-065X/103/158-163

Türkiyə Rusiya-Ukrayna müharibəsində zərif tarazlıq hərəkətini davam etdirərək, bilavasitə müdaxilədən qaçaraq öz strateji maraqlarını qorumağa çalışır. O, Ukraynanı diplomatik və iqtisadi cəhətdən dəstəkləyir, lakin Rusiya ilə əməkdaşlıq münasibətlərini saxlayır. Türkiyənin yanaşması onun mürəkkəb regional mövqeyini və qeyri-sabit münaqişədə eskalasiyadan qaçmaq istəyini əks etdirir.

Açar sözlər: Münaqişə, Türkiyə siyasəti, Rusiya- Ukrayna, Qara dənizdə geosiyasət.

Giriş. 2014-cü ildə başlayan Rusiya-Ukrayna münaqişəsi mürəkkəb mənşəyi və davam edən gərginliyi ilə seçilən uzunmüddətli və çoxşaxəli münaqişədir. Bu, Rusiyanın əvvəllər Ukraynanın bir hissəsi olan Krımı ilhaq etməsi ilə başladı. Bu akt bir sıra hadisələri, o cümlədən Şərqi Ukraynada, xüsusən də Rusiyayönlü separatçı hərəkatların yarandığı Donetsk və Luqansk vilayətlərində hərbi əməliyyatların başlanmasına səbəb oldu. Ukrayna Rusiyanı bu separatçıları hərbi və maddi-texniki cəhətdən dəstəkləməkdə ittiham edib, Rusiya isə bunu təkzib etmişdir.

Şəkil 1. 1993-2022-ci illərdə Rusiyada hərbi xərclər (milyard cari ABŞ dolları ilə) [5].

Şəkil 1-də qeyd edilmiş məlumatlara əsasən qeyd edə bilərik ki, 1993-2022-ci ilə qədər Rusiyanın hərbi xərclərə sərf etdiyi məbləğ, əslində onun regiona yayılmaq və bölgədə söz sahibi olmaq niyyətinin açıq-aşkar göstəricisidir.

26 oktyabr 2021-ci il tarixində Ukrayna Müdafiə Nazirliyi TB2 pilotsuz döyüş təyyarəsinin Rusiyanın işğalı altında olan Donbasda separatçıların D-30-larına zərbə endirməsinin videosunu yaymışdır. Türkiyə ordusunun Suriya, Liviya və Qarabağda böyük taktiki təsir göstərmək üçün istifadə etdiyi Bayrakdar istehsalı olan TB2-dən Ukraynanın ilk təsdiqlənmiş istifadəsi idi. Türkiyə-Ukrayna müdafiə əlaqələri kifayət qədər öyrənilməyib, lakin bu, Rusiya elitasının Şimali Atlantika Müqaviləsi Təşkilatının (NATO) üzv olmayan Ukraynaya verdiyi dəstəyi necə nəzərdən keçirməsində mühüm amilə çevrilə bilər və Moskvanın ABŞ-la bağlı narahatlığını azaltmaq işğala haqq qazandırmaq üçün istifadə

edilə bilər. Türkiyənin Ukraynaya verdiyi dəstək Rusiyanın Ukraynanın gələcəyi ilə bağlı narahatlığının əsas amilidir. Buna baxmayaraq, Türkiyə-Ukrayna müdafiə əlaqələri daha dərindən öyrənilməsinə ehtiyac vardır, çünki Ankaranın Kiyev və Moskva ilə münasibətləri Amerikanın Şərqi Avropadakı maraqlarına ikinci dərəcəli təsir göstərir [6].

Türkiyə-Rusiya münasibətləri 2015-ci ildə daha da çiçəklənmişdir. Xüsusilə ona görə ki, Rusiya prezidenti Vladimir Putin, Türkiyədə baş verən çevriliş cəhdindən sonra Ərdoğana zəng edən ilk dünya lideri olmuşdur. Ölkələr arasındakı münasibətlər o vaxtdan bəri çiçəkləndi, yerini Suriya və Qarabağda münaqişəni idarə etmək üçün birgə səylərə və Türkiyənin Rusiya istehsalı olan S-400 hava və raketdən müdafiə sistemini almaq qərarına əhəmiyyətli təsir etmişdir. Türkiyənin Ukrayna ilə münasibətlərinin mənşəyi qismən S-400-lərin alınmasından və Qərb dövlətlərinin bu sistemin F-35 üçün yaratdığı təhlükəni azaltmaq üçün atdıqları addımlardan qaynaqlanır. Türkiyə Joint Strike Fighter konsorsiumunun 3-cü dərəcəli üzvü idi və 100 F-35A-nı birgə istehsal etməyi planlaşdırırdı və Hərbi Dəniz Qüvvələrinin istifadəsi üçün daha az sayda F-35B almağı planlaşdırmışdı. Ankaranın Moskva ilə S-400-lərə dair müzakirələri zamanı ABŞ Türkiyə rəsmilərinə xəbərdarlıq edib ki, S-400-lərin alqı-satqı müqaviləsinin yekunlaşdırılması və sonra təhvil verilməsi Türkiyənin proqramdan çıxarılması ilə nəticələnəcəkdir. Ankara bu xəbərdarlıqlara məhəl qoymayaraq paralel olaraq, qərb ilə siyasəti yürütməyə çalışmaq istəmişdir. Konqresin embarqosu Türkiyə qırıcı donanmasının ölkənin F-35 proqramından çıxarılması ilə birlikdə Türkiyənin bir-biri ilə əlaqəli və bir-birinə zidd görünən iki hərəkətinə səbəb olduğunu vurğuladı. Türk rəsmiləri 5-ci nəsil qırıcı texnologiyaları üzrə Rusiya ilə əməkdaşlıq edə biləcəklərini və bəlkə də daha qısamüddətli əməliyyat ehtiyacları üçün Flanker variantının üç eskadrilyasını ala biləcəklərini vurğuladılar. İkinci və bəlkə də ziddiyyətli hərəkət Ankaranın öz yerli müdafiə proqramlarını davam etdirmək üçün ehtiyac duyduğu müdafiə avadanlığı üçün qeyri-Qərb təchizatçılarının axtarışı olmuşdur. Ukrayna müəyyən pilotsuz sistemlər və reaktiv mühərrikli dronlar və təyyarələr üçün turbofan mühərrikləri də daxil olmaqla kritik təchizatçı kimi ortaya çıxdı və Ankaraya bu sahədə önəmli dəstəklər verdilər. Hər iki tərəfin müdafiə sənayesi sahəsində qarşılıqlı faydalı əlaqələri vardır. Ankara Kiyevlə bu cür əməkdaşlığı Moskva ilə əlaqələrin idarə olunmasında real maraqları ilə balanslaşdırmalı, Rusiya və Türkiyə, nəzəri olaraq, Ukrayna ilə bağlı fikir ayrılıqlarını idarə edə bilirlər, çünki hər bir tərəf mövcud münasibətləri saxlamaqda maraqlıdır. Türkiyənin NATO-ya üzvlüyü ABŞ üçün ikinci dərəcəli problemlər yaradır [6].

Rusiya-Ukrayna müharibəsi Türkiyənin gözlədiyi fürsəti verdi. Üstəlik, Türkiyənin son siyasi mövqeyi Qərblə Rusiya arasında körpü rolunu oynaması kimi əlavə siyasi üstünlüyü təmin etdi, ona görə ki, yeganə əvəzolunmaz siyasi aktor münaqişənin bütün tərəfləri ilə diplomatik danışıq apara bilən Türkiyə olmuşdur. Türkiyə sanksiyaları dəstəkləmək üçün qərb müttəfiqlərinə qoşuldu, boğazları rus gəmiləri üçün bağladı, lakin Putinlə müntəzəm dialoqu davam etdirdi, Ukraynaya oyun dəyişdirici pilotsuz təyyarələr kimi hərbi texnika satdı və Ukraynanın ərazi bütövlüyünü və suverenliyini dəstəklədi, bu birləşmədə iştirak etdi [2].

Türkiyənin davam edən Rusiya-Ukrayna müharibəsindəki mövqeyi, tarixi əlaqələri və geosiyasi mülahizələrindən təsirlənən nüanslı və strateji əhəmiyyətli bir mövqedir. Avropa və Asiyanı birləşdirən transkontinental ölkə kimi Türkiyə özünü bu münaqişənin kəsişməsində tapır və bu, onun xarici siyasəti və təhlükəsizlik maraqlarına əhəmiyyətli təsir göstərir. Türkiyənin mövqeyi diqqətli və mürəkkəb tarazlıq hərəkəti ilə xarakterizə olunur. Bir tərəfdən o, Ukraynaya, xüsusən də iqtisadi və diplomatik yardımlar baxımından dəstəyini ifadə edib. Bu, Türkiyənin daha geniş xarici siyasət məqsədlərinə uyğundur, çünki o, Qara dəniz regionunda öz mövcudluğunu və təsirini gücləndirməyə və Qərb dövlətləri ilə yaxşı münasibətlər saxlamağa çalışır. Bununla belə, Türkiyə enerji əməkdaşlığı, turizm və Suriya münaqişəsi də daxil olmaqla, müxtəlif sahələrdə əsas tərəfdaşı olan Rusiya ilə münasibətlərini təhlükəyə atmamağa da diqqət yetirir. Rusiya ilə incə münasibətlər Türkiyənin regional siyasətə realpolitik yanaşmasının əksidir, burada Rusiya-Ukrayna münaqişəsinə qarışmadan öz milli maraqlarını maksimuma çatdırmağa çalışır. Üstəlik, Türkiyə yüklərin və hərbi gəmilərin tranziti üçün mühüm su yolları olan mühüm Bosfor və Dardanel boğazlarına ev sahibliyi edir. Bu coğrafi reallıq Türkiyənin mövqeyinə əlavə mürəkkəblik qatı əlavə edir, çünki o, münaqişə zamanı gəmilərin keçidini tənzimləyən beynəlxalq müqavilələri idarə etməlidir.

Şəkil 2. Rusiya-Ukrayna müharibəsi: Türkiyənin Qara dəniz üzərindəki gücü [3].

Türkiyə Ukraynaya çox məşhur "Bayrakdar" pilotsuz təyyarələri kimi həyati əhəmiyyətli silahlarla yanaşı, 'Kirpi' zirehli daşıyıcıları və zirehlər də daxil olmaqla avadanlıqlar verib. Keçən müddət ərzində Ukrayna üçün hazırlanmış dörd Ada sinif korvetdən birincisi İstanbul tərsanəsində suya buraxıldı. Qara dənizə girişin mühafizəçisi olaraq Türkiyə müharibənin başlamasından bir neçə gün sonra boğazlarını hərbi gəmilər üçün bağladı və Moskvanın donanmasını gücləndirməsinə mane oldu. Bu arada Ərdoğan Putinlə müntəzəm əlaqə saxlayıb və Türkiyənin yalnız BMT Təhlükəsizlik Şurasının təsdiq etdiyi sanksiyalara əməl etmək siyasətinə uyğun olaraq, Qərbin Rusiyaya arxa çevirməsi ilə iqtisadi əlaqələri davam etdirib [1].

Ankara həm Moskva, həm də Kiyevlə münasibətlərini regionda özünün geostrateji hesablamalarını təhlükəyə atmadan qoruyub saxlaya bilib, eyni zamanda Rusiyaya qarşı sarsıdıcı sanksiyalar tətbiq etməkdə Qərb dövlətləri ilə bir araya gəlməkdən yayınıb. Rusiya və Qərb, hətta qlobal miqyasda Qərb və çoxsaylı qeyri-Qərb ölkələri arasında müharibəyə daha ehtiyatlı və balanslı yanaşmaya üstünlük verdilər.

Ukraynada müharibənin qızışdırdığı ümumi siyasi və ideoloji qütbləşmə balanslaşdırılmış, praqmatik, çoxvektorlu xarici siyasət qurmaq üçün illərdir çalışan bir çox ölkələri təhdid edib. İndi onların çoxu çətin seçim etmək məcburiyyətində qalır.

ABŞ-ın rəhbərliyi altında olan Qərb ölkələri onları Rusiyaya qarşı ümumi iş görməyə çağırır ki, bu da çox vaxt böyük güclər arasında balanslaşdırma aktından imtina etmək deməkdir. Müharibə göstərdiyi kimi, yüksək gərgin beynəlxalq şəraitdə tərəf seçməmək üçün mübarizə aparan ölkələrin neytrallıq və tarazlıq mövqeyi öz səyləri üçün dəstəyi səfərbər etməyə çalışan münaqişə tərəfləri tərəfindən müsbət qarşılanmır.

Xüsusilə, Türkiyəni böyük Avrasiyada yeni "post-Qərb" təhlükəsizlik arxitekturasını layihələndirməyə və istiqamətləndirməyə qadir olan regional müsəlman fövqəldövlətinə və yeni çoxqütblü dünya nizamını formalaşdıran ilk qeyri-Qərb güclərindən birinə çevrilməyə çalışıb.

Bu kursu qorumaq üçün Türkiyə Ukrayna probleminin öhdəsindən gəlmək üçün uyğun yol tapmalı oldu.

- Türkiyənin 2016-cı ildən sonra möhkəmlətməyə və gücləndirməyə nail olduğu qlobal və regional mövqelərini qorumaq;
- Həmçinin Ankaranın təsirini gücləndirmək və daha da genişlənməsini təmin etmək üçün əvvəlki nailiyyətləri gücləndirmək [7].

Birinci məqsəd Ankaranın öz mövqeyini saxlamaq axtarışında vacib olan bir sıra inkişaflarda əks olunur. Birincisi, Ukraynadakı müharibə Türkiyənin xarici siyasətinin əsasını təşkil edən praqmatik çoxqütblü yanaşmasını təhdid etdi. NATO və Aİ ölkələrinin Rusiyaya qarşı siyasi birləşməsi Türkiyənin diqqətindən yayına bilməzdi. Eləcə də, Ankara bir sıra Qərb ölkələri ilə sıx əlaqələri və NATO

öhdəliklərini nəzərə alaraq, kənarda qala və işə qarışmaqdan çəkinə bilməzdi, digər tərəfdən, Türkiyə 2014-cü ildən Ankaranın iştirakdan imtina etdiyi Qərbin rəhbərlik etdiyi sanksiyalara qoşularaq Rusiya ilə münasibətlərini korlamaq istəmədi. Türkiyə üçün Rusiya mühüm ticarət tərəfdaşıdır (2021-ci ilə qədər 32,5 milyard dollar), əsas xarici investisiya mənbəyi (10 milyard dollardan çox), nəhəng turist mənbəyi (ruslar demək olar ki, 5 milyon ziyarətçi və ya bütün xarici turistlərin 1 faizini təşkil edir), mühüm enerji təchizatçısı və mühüm "sülh" Türkiyənin (Rusiyasız olmasa da) Suriya, Liviya və Qarabağ kimi faktiki olaraq bir şeyə nail ola bildiyi bir neçə regional oyun meydançasına çevrildi.

Türkiyə Rusiya və Ukrayna arasında əsas vasitəçi rolunu öz üzərinə götürməklə Rusiya və Qərblə münasibətləri qoruyub saxlaya bildi və bununla da istədiyi qlobal mövqeyini qoruyub saxlamağı bacardı. Bu rəsmi rol Ankaraya Moskvanın sanksiyalarına qarışmamaq üçün kifayət qədər əsas verir.

İkincisi, Ukraynadakı müharibə, sonrakı sosial, iqtisadi, siyasi və transmilli təsirləri ilə Türkiyənin təhlükəsizliyi, nüfuzu və beynəlxalq özünə güvənməsi üçün həyati əhəmiyyət kəsb edən bir sıra regional məsələlərdə sabitliyi təhlükə altına qoydu.

İllərdir Türkiyənin regional siyasəti Moskva ilə situasiya tərəfdaşlığı üzərində qurulub. Ukraynadakı müharibə nəticəsində Rusiyanın mümkün zəifləməsi Cənubi Qafqazda, Qara dəniz regionunda tarazlığı poza bilər, məsələn, Suriyada İranı gücləndirə bilər və Türkiyə üçün regionda maneə yarada biləcək gücdəndir.

İkinci məqsəd Türkiyənin siyasi, iqtisadi, ticarət və geosiyasi nüfuzunu qorumaq istəyi ilə bağlıdır. Bu məqsədə çatmaq üçün onun taktikasına Rusiya bazarında Qərb şirkətlərinin yerini tutmaq, Rusiyadan turist və maliyyə axınları toplamaq, bununla da sanksiyalardan yan keçmək və vasitəçilik rolunu öz üzərinə götürərək, münaqişə tərəflərini məsləhətləşməyə məcbur etməklə regional məsələlərdə siyasi mövqe əldə etmək daxildir. Ankara ilə və onun vasitəsilə müharibə, sülh, dəniz ticarəti, Qara dənizin minalardan təmizlənməsi və Ukraynanın əsas buğda ixracatının bərpası məsələlərində fəal iştirak edən yeganə ölkədir.

Bundan əlavə, bir çox ruslar Qərbin sanksiyalarından qorxaraq Türkiyəyə köçüb, yerli daşınmaz əmlak bazarına milyonlarla sərmayə qoyub və orada bizneslərini qeydiyyatdan keçiriblər ki, bu da Ankara üçün sərfəli müqavilədir. (Ankara 400.000 dollar sərmayə üçün vətəndaşlıq təklif edir).

Nəhayət, Türkiyə Avropa üçün əsas qaz tranzit mərkəzi olmaq kimi çoxdan gözlənilən məqsədinə nail olmaq üçün fürsət görür. Avropalı müttəfiqlərinin Rusiya qazının idxalından asılılığını azaltmaqda həmişəkindən daha çox qərarlı olduğu bir vaxtda Türkiyə İsrail və Türkiyə arasında uzun müddətdir müzakirə edilən, Şərqi Aralıq dənizi qazının Avropaya çatdırılmasına imkan verəcək yeni sualtı boru kəmərinin reallaşdırılması üçün öz xidmətlərini təklif edir. Bu kontekstdə Ankara üçün daha da vacib olan, dünyada öz nüfuzunu gücləndirmək üçün əldə edilən sürətdən istifadə etməkdir. Qərb tərəfdaşları Rusiya təhdidinin qarşısını almaq və müharibə ilə bağlı bir sıra nəticələrin öhdəsindən gəlmək üçün dəstək axtararkən, Ankara Qərbin Türkiyənin müdafiə sənayesinə qarşı sanksiyaları ləğv etməsi və Türkiyəni bərabərhüquqlu tərəfdaş kimi qəbul etməsi üçün vaxtın yetişdiyini görməkdədir.

Məhz bu məntiqi nəzərə alaraq Türkiyə rəhbərliyi gözlənilmədən İsveç, Finlandiya və NATO üzv dövlətlərinin Ankaranın razılığını almaq üçün nə etməli olduğuna dair cəsarətli tələblərlə NATO-nun genişlənmə prosesinə atıldı. Məhz bütün tərəflərin güzəştlərindən maksimum yararlanmaq taktikası Ərdoğanı Suriyanın şimalında Qərbin dəstəklədiyi terorçulara qarşı yeni hərbi əməliyyat elan etməyə vadar etdi və bununla da həm Rusiya, həm də ABŞ-ın regional mövqelərini təhlükə altına aldı.

Əsas məqsəd regionda və dünyada müharibədən sonrakı istənilən nizamlanmanın mütləq Türkiyənin maraqlarını əhatə etməsini və Türkiyənin bu prosesdə maraqlı tərəf kimi formalaşmasını təmin etməkdən gedir.

Bununla belə, Türkiyənin ciddi iqtisadi problemləri bu planlara düzəliş edilməli ola bilər. Ərdoğan və onun hökuməti üçün Rusiya-Ukrayna müharibəsinin əsas aspekti Ukrayna və ya Rusiyaya dəstək olmaqdan çox, hər iki dövlət ilə əlaqələrini stabil saxlamağa çalışmaqdadır.[7].

Türkiyə və Ukrayna arasında tarixi, coğrafi və mədəni aspektlər baxımından nisbətən daha sabit əlaqələr mövcuddur. Əslində, Türkiyə 1991-ci il dekabrın 16-da Ukraynanın müstəqilliyini tanıyan və ardınca 1992-ci il fevralın 3-də rəsmi diplomatik münasibətlər quran ilk ölkələrdən biri olub. Şura (HLSC) Türkiyə və Ukrayna arasında münasibətləri gücləndirmək üçün 2017-ci ildə vizasız siyasətin həyata keçirilməsi də daxil olmaqla müxtəlif əməkdaşlıq təşəbbüslərinə rəhbərlik edir. Ətraflı olaraq,

Türkiyənin Ukraynada nümayəndəlikləri, o cümlədən Kiyevdəki səfirliyi, Odessadakı Baş Konsulluğu və Simferopol və Xarkovdakı Fəxri Konsulluğu var. Digər tərəfdən, Ukraynanın Ankarada səfirlikləri, İstanbul və Antalyada baş konsulluqları mövcuddur.

Rusiya. 2019-cu ildə iki ölkə arasındakı ticarət həcmi 26,309 milyard dollara çatan Rusiyanın Türkiyənin ən əhəmiyyətli ticarət tərəfdaşlarından biri olması diqqət çəkir. Bundan əlavə, Türkiyə və Rusiyanın eyni ildə ixrac dəyəri də 3,854 milyard ABŞ dollarına, idxal isə 22,454 milyard dollara çatıb. İnfrastruktur baxımından Rusiyada türk podratçılar tərəfindən tamamlanan 75,7 milyard ABŞ dolları dəyərində təxminən 1972 layihə var. İnvestisiya tərəfində iki ölkə 10 milyard ABŞ dollarına çatan müxtəlif maliyyə əməkdaşlığı qurmuşdur. Rusiyada fəaliyyət göstərən bir sıra türk şirkətləri arasında Anadolu Efes (alkoqol sənayesi), ENKA və Renessans (inşaat sənayesi), Hayat (ev sənayesi və mebel məhsulları) və Zorlu (enerji sənayesi) və s. Digər tərəfdən, Rusiya sərmayələri Türkiyə ərazisində daha çox enerji, istehsal və avtomobil sektoruna yönəlir, Türkiyə ərazisində fəaliyyət göstərən təxminən 2000 şirkət iştirak edir. Enerji sektoru iki ölkə arasında asimmetrik qarşılıqlı asılılığa görə Türkiyə-Rusiya iqtisadi əlaqələrinin əsas sütunlarından biridir. Türkiyə hökuməti ölkəni Rusiyanın qaz və enerji bazarlarında hökmranlığına arxalanmaq üçün mövqeləndirən siyasətə meyl etməkdədir. Türkiyə ilk AES-in tikintisi üçün səlahiyyət və məsuliyyəti Rosatom şirkəti vasitəsilə Rusiyaya təhvil verəndə bu asılılıq özünü büruzə verdi. Türkiyənin özü enerji sektorunun inkişafında güclü ambisiyaları var, o cümlədən sürətlənmiş iqtisadi artımı təşviq etmək üçün daxili enerji tələbatını qarşılamaq və Türkiyəni regionda mühüm enerji tranziti ölkəsi və əhəmiyyətli enerji mərkəzinə çevirmək də daxil olmaqla, bir neçə əsas məqsədi mövcuddur. Nəticədə, Türkiyədə enerji siyasəti daxili siyasət və xarici siyasətlə sıx bağlıdır. Ətraflı olaraq, Türkiyə təbii qaz və neftdən ibarət əsas ehtiyaclarının 75%-ni idxal edir. Türkiyənin bu iki strateji əmtəə üzrə tələblərinin ödənilməsində Rusiya mühüm rol oynayır. Rusiya hətta Akkuyu adlı Türkiyənin nüvə elektrik stansiyası üçün konsessiyaya sahibdir. Bu, bir vaxtlar müxtəlif müşahidəçilər tərəfindən enerji sektorunda potensial olaraq Türkiyənin suverenliyinə təsir edən əhəmiyyətli bir inkişaf kimi vurğulanmışdır. Təbii qaz və neft məhsulları da daxil olmaqla, enerjiyə artan tələb, ölkənin sürətli iqtisadi böyüməsinə uyğun olaraq Türkiyədə də davam edir [4].

Nəticə. Türkiyənin Rusiya-Ukrayna müharibəsindəki rolu onun mürəkkəb diplomatik gedişini vurğulayır. Müxtəlif regional maraqları olan bir dövlət kimi o, Rusiya ilə münasibətlərini qoruyub saxlamaqla yanaşı, Ukraynanı dəstəkləməyə çalışır. Bosfor və Dardanel boğazının kritik rolu Türkiyənin balanslaşdırılmış yanaşma ehtiyacını daha da artırır. Münaqişənin inkişaf edən dinamikası fonunda onun bu tarazlığı qoruyub saxlamaq qabiliyyəti beynəlxalq münasibətlərin mürəkkəb sferasında maraqlı bir nümunə olaraq qalır, Türkiyə isə davam edən böhranda birbaşa iştirakdan qaçaraq öz maraqlarını qorumağa çalışır və bu siyasəti davam etdirəcəkdir. Həmçinin Türkiyənin münaqişə baş verən ərazilərdəki sülh siyasətinin təşkili və atəşkəs məsələlərində böyük ölçüdə faydalar verməkdədir.

ƏDƏBİYYAT

1. Aljazeera, As Russia’s war in Ukraine drags on, Turkey’s role expands. – URL: https://www.aljazeera.com/news/2022/11/15/how-turkey-positions-itself-during-the-war-in-ukraine [20.10.2023].
2. Igi-global, Turkey's Role During the Russia and Ukraine War. – URL: https://www.igi-global.com/chapter/turkeys-role-during-the-russia-and-ukraine-war/327807 [20.10.2023].
3. Middle East Eye, Russia-Ukraine war: Turkey's power over the Black Sea explained. – URL: https://www.middleeasteye.net/news/russia-ukraine-war-turkey-black-sea-power-montreux-explained [20.10.2023].
4. Salsabila, S., and Muttaqin, M. I., 2023. "Impact of Russia-Ukraine Conflict on Turkey's Economic Stability." Jakarta, Indonesia. e-ISSN: 2807-8691 | p-ISSN: 2807 839X. – URL: https://ijssr.ridwaninstitute.co.id/index.php/ijssr/article/view/453/808 [20.10.2023].
5. Statista, Russia-Ukraine war 2022-2023 statistics and facts. – URL: https://www.statista.com/topics/9087/russia-ukraine-war-2022/ [20.10.2023].
6. Stein, A., 2022. "Turkey's Response to the Russia-Ukraine Crisis." FPRI: Foreign Policy Research Institute. United States of America. – URL: https://policycommons.net/artifacts/2195469/turkeys-

response-to-the-russia-ukraine-crisis/2951810/ on October 20, 2023. CID: 20.500.12592/2kbqnf [20.10.2023].
7. Wilson Center, Turkey's Goals in the Russia-Ukraine War. – URL: https://www.wilsoncenter.org/blog-post/turkeys-goals-russia-ukraine-war [20.10.2023].

ЗУЛЬФИЯ БАЙРАМОВА
Магистрантка Бакинского Государственного Университета

ПОЗИЦИЯ ТУРЦИИ В РОССИЙСКО-УКРАИНСКОЙ ВОЙНЕ

Турция пытается защитить свои стратегические интересы, избегая прямого вмешательства в российско-украинскую войну. Он поддерживает Украину дипломатически и экономически, но поддерживает отношения сотрудничества с Россией. Подход Турции отражает ее сложное региональное положение и желание избежать эскалации нестабильного конфликта.

Ключевые слова: Конфликт, турецкая политика, Россия-Украина, геополитика в Черном море.

ZULFIYA BAYRAMOVA
Master degree student of Baku State University

TURKEY'S POSITION IN THE RUSSIA-UKRAINE WAR

Turkey is trying to protect its strategic interests by avoiding direct intervention in the Russia-Ukraine war. It supports Ukraine diplomatically and economically, but maintains cooperative relations with Russia. Turkey's approach reflects its complex regional position and desire to avoid escalation in a volatile conflict.

Keywords: Conflict, Turkish policy, Russia-Ukraine, geopolitics in the Black Sea.

Məqalənin redaksiyaya daxil olduğu tarix: 20 noyabr 2023-cü il.
Məqalənin çapa qəbul olunma tarixi: 21 dekabr 2023-cü il.
Rəyçilər: s.e.ü.f.d. Gülgün Quliyeva, t.e.d. Sevinc Yusifzadə.